

Medzinárodná konferencia práce

Odporúčanie 193

Odporúčanie o podpore družstiev, ktoré konferencia prijala na svojom deväťdesiatom zasadnutí

v Ženeve 20. júna 2002

International Labour Conference

Recommendation 193

RECOMMENDATION CONCERNING THE PROMOTION OF COOPERATIVES,

ADOPTED BY THE CONFERENCE AT ITS NINETIETH SESSION,

GENEVA, 20 JUNE 2002

Conférence internationale du Travail

Recommandation 193

RECOMMANDATION CONCERNANT LA PROMOTION DES COOPÉRATIVES, ADOPTÉE PAR LA CONFÉRENCE

À SA QUATRE-VINGT-DIXIÈME SESSION,

GENÈVE, 20 JUIN 2002

Pôvodný text

AUTHENTIC TEXT

TEXTE AUTHENTIQUE

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky - sekcia medzinárodných vzťahov - odbor zahraničných vzťahov a protokolu

Overený preklad pôvodného textu Odporúčania Medzinárodnej organizácie práce o podpore družstiev č. 193 z roku 2002

Vydalo: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky - sekcia medzinárodných vzťahov - odbor zahraničných vzťahov a protokolu Bratislava august 2002

O D P O R Ú Č A N I E 193

Odporúčanie Medzinárodnej organizácie práce o podpore družstiev č. 193 z roku 2002¹⁾

Generálna konferencia Medzinárodnej organizácie práce,

ktorú do Ženevy zvolala Správna rada Medzinárodného úradu práce a ktorá sa zišla 3. júna 2002 na svojom deväťdesiatom zasadnutí,

uznávajúc význam družstiev pre vytváranie pracovných miest, mobilizáciu zdrojov a podporu investovania, ako aj ich príspevok do hospodárstva,

uznávajúc, že rozličné formy družstiev podporujú najúplnejšiu účasť všetkých ľudí na hospodárskom a sociálnom rozvoji,

uznávajúc, že globalizácia vytvorila pre družstvá nové a rozličné tlaky, problémy, výzvy a príležitosti a že silnejšie formy ľudskej solidarity na celoštátnej a medzinárodnej úrovni vyžadujú uľahčiť spravodlivejšie rozdelenie úžitkov z globalizácie,

berúc na vedomie Deklaráciu Medzinárodnej organizácie práce o základných zásadách a právach pri práci, ktorú prijala Medzinárodná konferencia práce na svojom osemdesiatom šiestom zasadnutí v roku 1998,

berúc na vedomie práva a zásady obsiahnuté v medzinárodných pracovných dohovoroch a odporúčaniach, najmä v Dohovore MOP o nútenej práci, 1930, Dohovore MOP o slobode združovania a o ochrane práva organizovať sa, 1948, Dohovore MOP o práve organizovať sa a kolektívne vyjednávať, 1949, Dohovore MOP o rovnakom odmeňovaní, 1951, Dohovore MOP o sociálnom zabezpečení (minimálne normy), 1952, Dohovore MOP o odstránení nútenej práce, 1957, Dohovore MOP o diskriminácii (zamestnanie a povolanie), 1958, Dohovore MOP o politike zamestnanosti, 1964, Dohovore MOP o určení minimálneho veku pri zamestnávaní, 1973, Dohovore a Odporúčaní MOP o organizáciách poľnohospodárskych pracovníkov, 1975, Dohovore a Odporúčaní MOP o rozvoji ľudských zdrojov, 1975, Odporúčaní MOP o politike zamestnanosti (doplňkové ustanovenia), 1984, Odporúčaní MOP o vytváraní pracovných miest v malých a stredných podnikoch, 1998 a Dohovore MOP o najhorších formách detskej práce, 1999,

pripomínajúc zásadu obsiahnutú vo Philadelphskej deklarácii²⁾, že "práca nie je tovar",

pripomínajúc, že realizácia dôstojnej práce³⁾ pre pracovníkov⁴⁾, nech sa nachádzajú kdekoľvek, je prvoradým cieľom Medzinárodnej organizácie práce,

rozhodnúc prijať isté návrhy o podpore družstiev, čo je štvrtý bod programu zasadnutia,

určujúc, že tieto návrhy majú mať formu odporúčania,

prijíma⁵⁾ dňa dvadsiateho júna dvetisíc dva toto odporúčanie, ktoré sa môže uvádzať ako Odporúčanie o podpore družstiev, 2002.

I. Rozsah, definícia a ciele

1. Uznáva sa, že družstvá vykonávajú činnosť vo všetkých odvetviach hospodárstva. Toto odporúčanie sa vzťahuje na všetky druhy a formy družstiev.

2. Na účely tohto odporúčania výraz "družstvo"⁶⁾ označuje akékoľvek samo

správne združenie osôb, ktoré sa dobrovoľne spojili, aby uspokojili hospodárske, sociálne a kultúrne potreby a aspirácie vytvorením podniku v spoločnom vlastníctve a s demokratickým riadením.

3. Podpora a posilňovanie identity družstiev by sa mali aktivizovať na základe:

a) družstevných hodnôt svojpomoci, osobnej zodpovednosti, demokracie, rovnosti, spravodlivosti a solidarity, ako aj etických hodnôt čestnosti, transparentnosti, sociálnej zodpovednosti a starostlivosti o iných,

b) družstevných zásad, ktoré sú rozvíjané medzinárodným družstevným hnutím a uvedených v pripojenej prílohe. Týmito zásadami sú dobrovoľné a otvorené členstvo, demokratické riadenie členmi, ekonomická účasť členov, autonómia a nezávislosť, vzdelávanie, odborná príprava a informácie, spolupráca medzi družstvami a záujem o spoločenstvo.

4. Opatrenia by sa mali prijať na podporu potenciálu družstiev vo všetkých krajinách, bez ohľadu na úroveň ich rozvoja, s cieľom pomôcť družstvám a ich členom:

a) vytvárať a rozvíjať činnosti vytvárajúce príjem a udržateľné dôstojné zamestnanie,

b) rozvíjať schopnosti ľudských zdrojov a vedomosť o hodnotách, výhodách a úžitkoch z družstevného hnutia prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy,

c) rozvíjať ich obchodný potenciál vrátane podnikateľskej schopnosti a spôsobilosti na riadenie,

- d)** posilňovať ich konkurenčnú schopnosť, ako aj získavať prístup na trhy a k inštitucionálnemu financovaniu,
  - e)** zvyšovať úspory a investície,
  - f)** zlepšiť hospodársky a sociálny blahobyt, berúc do úvahy potrebu odstrániť všetky formy diskriminácie,
  - g)** prispievať k trvalému rozvoju ľudstva,
  - h)** založiť a rozšíriť toto životaschopné a dynamicky odlišné odvetvie hospodárstva zahŕňajúce družstvá, ktoré zodpovedá sociálnym a hospodárskym potrebám spoločnosti.
- 5.** Prijatie osobitných opatrení malo by sa podporiť, aby sa umožnilo družstvám, ako podnikom a organizáciám inšpirovaným solidaritou, reagovať na potreby členov a spoločnosti vrátane znevýhodnených skupín, aby sa dosiahlo ich začlenenie do spoločnosti.

II. Politický rámec a úloha vlád

6. Rovnováha spoločenských potrieb vyžaduje existenciu silného verejného a súkromného odvetvia, ako aj silných družstiev, spoločného a iného sociálneho odvetvia a mimovládneho odvetvia. V tomto kontexte vlády majú ustanoviť podpornú politiku a právny rámec podľa povahy a funkcie družstiev a sprevádzané družstevnými hodnotami a zásadami uvedenými v odseku 3, a ktoré by:

- a)** založili inštitucionálny rámec umožňujúci zaregistrovať družstvá tak rýchlo, jednoducho, s nízkymi nákladmi a efektívne ako je to len možné,
- b)** podporili politiku s cieľom umožniť vytvorenie primeraných rezerv, z ktorých minimálne časť by bola nedeliteľná, a fondov solidarity vo vnútri družstiev,
- c)** ustanovili prijatie opatrení pre dohľad nad družstvami za podmienok primeraných ich povahe a funkciám, ktoré rešpektujú ich autonómiu a sú v súlade s vnútroštátnym právom a praxou a nie sú menej priaznivé než opatrenia aplikovateľné na iné formy podnikov a spoločenských organizácií,
- d)** uľahčili členstvo družstiev v družstevných štruktúrach zodpovedajúcich potrebám členov družstiev,
- e)** podporovali rozvoj družstiev ako nezávislých a samoriadených podnikov predovšetkým tam, kde družstvá majú významnú úlohu, alebo poskytujú služby, ktoré nie sú inak poskytované.

7. (1) Podpora družstiev, sprevádzaná hodnotami a zásadami uvedenými v odseku 3, by mala byť zvažovaná ako jeden z pilierov hospodárskeho a sociálneho rozvoja na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni.

(2) Družstvá by mali pôsobiť v súlade s vnútroštátnym právom a praxou a v podmienkach, ktoré nie sú menej priaznivé, než tie podmienky poskytnuté pre iné formy podnikov a spoločenských organizácií. Vlády majú v prípade potreby zaviesť podporné opatrenia pre činnosť družstiev, ktoré uspokojujú určité verejné a sociálne ciele, také ako je podpora zamestnanosti alebo rozvoj aktivít určených znevýhodneným skupinám alebo regiónom. Takéto opatrenia by mohli, okrem iného a pokiaľ je to možné, zahŕňať daňové výhody, pôžičky, dotácie, prístup k programom verejných prác a osobitné ustanovenia o obstarávaní.

(3) Osobitná pozornosť by sa mala venovať zvyšovaniu účasti žien na družstevnom hnutí na všetkých úrovniach, najmä na úrovni riadenia a vedenia.

8. (1) Vnútroštátne politiky majú, najmä:

- a)** podporovať základné pracovné normy a Deklaráciu MOP o základných zásadách a právach pri práci pre všetkých pracovníkov družstiev bez akéhokoľvek rozdielu,
- b)** zabezpečiť, aby sa družstvá nevytvárali alebo nevyužívali na obchádzanie pracovných zákonov a neslúžili na zakladanie skrytých pracovných pomerov, a bojovať proti pseudodružstvám porušujúcim práva pracovníkov, súčasne zabezpečujúc to, aby sa pracovné zákonodarstvo aplikovalo vo všetkých podnikoch,
- c)** podporovať rovnosť rodov v družstvách a v rámci ich činnosti,
- d)** podporovať opatrenia zabezpečujúce to, že družstvá používajú najlepšie pracovné postupy vrátane prístupu k príslušným informáciám,

e) rozvíjať technické a odborné zručnosti, podnikateľské a riadiace schopnosti, znalosti podnikateľského prostredia a všeobecnú kvalifikáciu v oblasti hospodárskej a sociálnej politiky pre členov, pracovníkov a vedúcich pracovníkov a umožniť im lepší prístup k informačným a komunikačným technológiám,

f) podporovať vzdelávanie a odbornú prípravu v oblasti družstevných zásad a postupov na všetkých zodpovedajúcich úrovniach vnútroštátnych systémov vzdelávania a odbornej prípravy a v celej spoločnosti,

g) podporovať prijatie opatrení v oblasti bezpečnosti a zdravia na pracovisku,

h) zabezpečiť odbornú prípravu a iné formy pomoci s cieľom zlepšiť úroveň produktivity a konkurencieschopnosti družstiev a kvalitu ich výrobkov a služieb,

i) uľahčiť prístup družstiev k úverom,

j) uľahčiť prístup družstiev na trhy,

k) podporovať šírenie informácií o družstvách,

l) usilovať sa o zdokonalenie celoštátnej štatistiky o družstvách s cieľom jej využitia pri vypracovaní a uplatňovaní politiky rozvoja.

(2) Takéto politiky majú:

a) sa decentralizovať na regionálnej a miestnej úrovni, v prípade potreby, formulovať a uplatňovať politiky a predpisy týkajúce sa družstiev,

b) vymedziť právne povinnosti družstiev v takých oblastiach, ako je registrácia, finančné a sociálne revízie účtov a získavanie povolení,

c) podporovať najlepšie praktiky o osvedčených postupoch riadenia v družstvách.

9. Vlády majú podporovať dôležité úlohy družstiev pri transformovaní, ktoré sú často na hranici aktivít prežitia (niekedy sa označujú ako "neformálne hospodárstvo"⁷⁾) na prácu právne chránenú plne integrovanú do hlavného hospodárskeho života.

III. Uplatňovanie štátnych politík na podporu družstiev

10. (1) Členské štáty majú prijať osobitné zákonodarstvo a predpisy o družstvách, ktoré sú sprevádzané družstevnými hodnotami a zásadami uvedenými v odseku 3, a v prípade potreby ich revidovať.

(2) Vlády majú konzultovať pri formulovaní a revidovaní zákonodarstva, politík, predpisov vzťahujúcich sa na družstvá, družstevné organizácie, ako aj príslušné organizácie zamestnávateľov a organizácie pracovníkov⁸⁾.

11. (1) Vlády majú uľahčiť družstvám prístup k podporným službám na zosilnenie ich podnikateľskej životaschopnosti a ich schopnosti vytvárať zamestnanie a príjem.

(2) Tam, kde je to možné, tieto služby majú zahŕňať:

a) programy rozvoja ľudských zdrojov,

b) výskum a konzultačné služby v otázkach vedenia,

c) prístup k financiám a k investíciám,

d) účtovníctvo a služby pre revíziu účtov,

e) informácie z oblasti vedenia,

f) informačné služby a služby týkajúce sa styku s verejnosťou,

g) konzultačné služby o technológiách a inováciách,

h) právne a daňové poradenské služby,

i) služby na podporu marketingu,

j) prípadné iné podporné služby.

(3) Vlády majú uľahčovať zriaďovanie týchto podporných služieb. Družstvá a ich organizácie by mali byť aktivizované k účasti na organizovaní a riadení týchto služieb a tam, kde je to možné a vhodné, by mali tieto služby financovať.

(4) Vlády majú uznať úlohu družstiev a ich organizácií pri vypracúvaní príslušných dokumentov zameraných na vytváranie a posilňovanie družstiev na celoštátnej a miestnej úrovni.

12. Vlády majú prijať, ak je to vhodné, opatrenia na uľahčenie prístupu družstiev k investičným finančným prostriedkom a k úverom. Takéto opatrenia majú najmä:

a) umožniť prístup k pôžičkám a iným zdrojom financovania,

b) zjednodušiť administratívne postupy, odstrániť akýkoľvek nesprávny stav majetku družstiev a znížiť náklady pôžičkových transakcií,

c) uľahčiť autonómny systém financovania družstiev vrátane sporiteľných, úverových, bankových a poisťovacích družstiev,

d) obsahovať osobitné ustanovenia pre znevýhodnené skupiny.

13. Na podporu družstevného hnutia vlády majú aktivizovať priaznivé podmienky rozvoja technických, obchodných a finančných zväzkov medzi všetkými formami družstiev kvôli uľahčeniu výmeny skúseností a podielu na rizikách a úžitkoch.

IV. Úloha organizácií zamestnávateľov a organizácií pracovníkov a družstevných organizácií a vzťahy medzi nimi

14. Organizácie zamestnávateľov a organizácie pracovníkov uznávajúce význam družstiev pri dosahovaní udržateľných rozvojových cieľov spolu s družstevnými organizáciami majú hľadať spôsoby a prostriedky na podporu družstiev.

15. Organizácie zamestnávateľov, ak je to vhodné, majú zvážiť rozšírenie členstva pre družstvá, ktoré sa chcú stať ich členmi, a poskytnúť im primerané podporné služby za rovnakých požiadaviek a podmienok, ktoré sa aplikujú na ostatných členov.

16. Organizácie pracovníkov by mali byť aktivizované k tomu, aby:

a) radili a pomáhali pracovníkom družstiev stať sa členmi organizácií pracovníkov,

b) pomáhali svojim členom vytvárať družstvá s cieľom uľahčiť im prístup k základným tovarom a službám,

c) sa zúčastňovali na komisiách a pracovných skupinách na miestnej, celoštátnej a medzinárodnej úrovni, ktoré sa zaoberajú hospodárskymi a sociálnymi problémami s dopadom na družstvá,

d) pomáhali a zúčastňovali sa na zriaďovaní nových družstiev s cieľom vytvárania zamestnania alebo zachovania zamestnania vrátane prípadov navrhovaného zastavenia prevádzky podnikov,

e) pomáhali a zúčastňovali sa na programoch pre družstvá zameraných na zlepšenie produktivity,

f) podporovali rovnosť príležitostí v družstvách,

g) podporovali výkon práv pracovníkov - členov družstiev,

h) vykonávali akékoľvek ďalšie činnosti na podporu družstiev vrátane vzdelávania a odbornej prípravy.

17) Družstvá a organizácie, ktoré ich zastupujú, by sa mali aktivizovať k tomu, aby:

a) vytvárali aktívne vzťahy s organizáciami zamestnávateľov a s organizáciami pracovníkov a s príslušnými vládnyimi a mimovládnyimi agentúrami s cieľom vytvoriť priaznivé pomery pre rozvoj družstiev,

b) riadili vlastné podporné služby a prispievali na ich financovanie,

- c) poskytovali obchodné a finančné služby pridruženým družstvám,
- d) investovali a podporovali rozvoj ľudských zdrojov členov, pracovníkov a vedúcich pracovníkov družstiev,
- e) podporovali rozvoj vnútroštátnych a medzinárodných organizácií a vstup do nich,
- f) zastupovali celoštátne družstevné hnutie na medzinárodnej úrovni,
- g) vykonávali akékoľvek iné činnosti na podporu družstiev.

V. Medzinárodná spolupráca

18. Medzinárodná spolupráca by sa mala uľahčiť prostredníctvom:

- a) výmeny informácií o politikách a programoch, ktoré preukázali účinnosť pri vytváraní zamestnanosti a tvorbe príjmov pre členov družstiev,
- b) aktivovania a podpory vzťahov medzi celoštátnymi a medzinárodnými orgánmi a inštitúciami zainteresovanými na rozvoji družstiev, aby sa umožnila:
  - i) výmena osôb a myšlienok, materiálov na vzdelávanie a odbornú prípravu, metodických a referenčných materiálov,
  - ii) zostavovanie a využívanie výskumných materiálov a ďalších údajov o družstvách a ich rozvoji,
  - iii) vytváranie zväzkov a medzinárodných partnerstiev medzi družstvami,
  - iv) podpora a ochrana družstevných hodnôt a zásad,
  - v) vytváranie obchodných vzťahov medzi družstvami.
- c) prístupu družstiev k vnútroštátnymi a medzinárodným údajom takým, ako sú informácie o trhoch, zákonodarstvo, metódy a postupy odbornej prípravy, technológia a normy výrobkov,
- d) vypracovania spoločných regionálnych a medzinárodných smerníc a zákonodarstva napomáhajúceho rozvoj družstiev vždy keď je to odôvodnené a možné a v konzultácii s družstvami a príslušnými organizáciami zamestnávateľov a organizáciami pracovníkov.

VI. Záverečné ustanovenia

19. Toto odporúčanie reviduje a nahrádza odporúčanie o družstvách (rozvojové krajiny) z roku 1966 (Odporúčanie Medzinárodnej organizácie práce o postavení družstiev v hospodárskom a sociálnom rozvoji rozvojových krajín č. 127 z roku 1966).

Príloha

Výňatok z Deklarácie o družstevnej identite, ktorú prijalo Valné zhromaždenie Medzinárodnej družstevnej aliancie v roku 1995

Družstevné zásady predstavujú smernice, ktorými družstvá realizujú ich hodnoty v praxi.

Dobrovoľné členstvo otvorené všetkým

Družstvá sú organizácie založené na dobrovoľnosti a otvorené všetkým osobám schopným využívať ich služby a akceptujúcim členské povinnosti bez diskriminácie na základe rodu, sociálneho pôvodu, rasy, politickej príslušnosti alebo náboženstva.

Demokratické riadenie členmi

Družstvá sú demokratické organizácie riadené členmi, ktorí sa aktívne podieľajú na vytváraní politik a na prijímaní rozhodnutí. Muži a ženy zvolení za zástupcov členov sa zodpovedajú členom. V základných družstvách majú členovia rovné hlasovacie právo (podľa zásady - jeden člen, jeden hlas) a aj družstvá na ďalších stupňoch sú organizované demokratickým spôsobom.

Hospodársky podiel členov

Členovia spravodlivo prispievajú ku kapitálu svojich družstiev, ktorý demokraticky riadia. Najmenej časť takéhoto kapitálu je zvyčajne v spoločnom vlastníctve družstva.

Členovia zvyčajne dostávajú obmedzené vyrovnanie z kapitálu, ak existuje, upísaného ako podmienku členstva. Prebytky členovia pridelujú na všetky alebo na časť z týchto účelov: rozvoj družstva, prípadné vytváranie rezerv, z ktorých je najmenej časť nedeliteľná, prispievanie členom v podieloch podľa ich zmlúv s družstvom a podpora iných aktivít schválených členmi.

Samostatnosť a nezávislosť

Družstvá sú samostatné svojpomocné organizácie riadené členmi. Ak uzatvárajú dohody s inými organizáciami vrátane vlád, alebo navyšujú kapitál z vonkajších zdrojov, robia tak za podmienok, že je zaistená demokratická kontrola členmi a zachovaná družstevná samostatnosť.

Vzdelávanie, odborná príprava a informovanie

Družstvá poskytujú svojim členom, zvoleným predstaviteľom, vedúcim pracovníkom a zamestnancom vzdelanie a odbornú prípravu potrebnú na to, aby mohli efektívne prispievať k rozvoju svojho družstva. Družstvá tiež informujú verejnosť, najmä mladých ľudí a mienkotvorné osobnosti o povahe a výhodách spolupráce.

Spolupráca medzi družstvami

Družstvá najefektívnejšie slúžia svojim členom a posilňujú družstevné hnutie spoločnou prácou prostredníctvom miestnych, celoštátnych a medzinárodných štruktúr.

Angažovanosť pre spoločenstvo

Družstvá pôsobia pre udržateľný rozvoj svojich spoločenstiev prostredníctvom politik schválenými členmi.

Uvedený text odporúčania je pôvodný a riadne sa prijal v priebehu deväťdesiateho zasadnutia Generálnej konferencie Medzinárodnej organizácie práce, ktoré sa konalo v Ženeve a bolo vyhlásené za skončené 20. júna 2002.

Na dôkaz toho sme pripojili svoje podpisy 21. júna 2002:

prezident konferencie

JEAN-JACQUES ELMIGER

generálny riaditeľ Medzinárodného úradu práce

JUAN SOMAVIA

Text odporúčania, ako je tu uvedený, je presnou kópiou pôvodného textu, ktorý podpísal prezident Medzinárodnej konferencie práce⁹⁾ a generálny riaditeľ Medzinárodného úradu práce.

Overená, presná a kompletná kópia.

Za generálneho riaditeľa Medzinárodného úradu práce:

LOIC PICARD v. r.

zástupca právneho poradcu Medzinárodného úradu práce

- - - - -

Overený preklad pôvodného textu Odporúčania Medzinárodnej organizácie práce o podpore družstiev č. 193 z roku 2002: PhDr. Milan Májek, tlmočník pre francúzsky jazyk a nemecký jazyk, riadne vymenovaný a zapísaný do zoznamu tlmočníkov Krajským súdom v Bratislave, číslo dekrétu Spr. 1415/82 z 10. júna 1982 podľa zákona č. 36/1967 Zb. o znalcoch a tlmočníkoch v znení neskorších predpisov a vyhlášky č. 263/1996 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č.

36/1967 Zb. o znalcoch a tlmočníkoch v znení neskorších predpisov. Tento preklad sa zhoduje s priloženým pôvodným francúzskym textom uvedeného odporúčania. V Bratislave 16. 8. 2002. PhDr. Milan Májek v. r.

Recenzia prekladu a odborná spolupráca: JUDr. Boris Vavro, odbor zahraničných vzťahov a protokolu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. V Bratislave 21. 8. 2002. JUDr. Boris Vavro v. r.

Redakčná úprava a spracovanie poznámok pod čiarou: JUDr. Boris Vavro, odbor zahraničných vzťahov a protokolu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. V Bratislave 22. 8. 2002. JUDr. Boris Vavro v. r.

1) Odporúčania Medzinárodnej organizácie práce ako druh medzinárodných pracovných noriem členovia (členské štáty) Medzinárodnej organizácie práce neratifikujú, pretože odporúčania nie sú druhmi zmlúv najmä podľa Viedenského dohovoru o zmluvnom práve z roku 1969 (porov. vyhláška ministra zahraničných vecí Československej socialistickej republiky č. 15/1988 Zb.). Členovia (členské štáty) Medzinárodnej organizácie práce v súlade s článkom 19 odsekom 6 písm. d) Ústavy Medzinárodnej organizácie práce (XIII. časť /čl. 387 až čl. 427/ Mierovej zmluvy medzi spojenými a združenými mocnosťami a Nemeckom a protokol /podpísané vo Versailles 28. júna 1919/, porov. č. 217/1921 Zb. a n. v znení neskorších úprav) okrem záväzku predložiť odporúčanie príslušnému orgánu alebo orgánom, do ktorých právomoci dané odporúčanie patrí, zaväzujú sa, že generálneho riaditeľa Medzinárodného úradu práce vo vhodnom čase podľa požiadaviek Správnej rady Medzinárodného úradu práce oboznámia so stavom práva a praxe v ich krajine, ak ide o záležitosti, ktorými sa dané odporúčanie zaoberá. Cieľom prijatia príslušného odporúčania Medzinárodnej organizácie práce Generálnou konferenciou Medzinárodnej organizácie práce je okrem iného najmä ponúknuť členom (členským štátom) Medzinárodnej organizácie práce úpravu vymedzených pracovných vzťahov a záležitostí (vecí) alebo úpravu vymedzených sociálnych vzťahov a záležitostí (vecí) v takom rozsahu, takým spôsobom a takými prostriedkami, ako sa to uvádza v príslušnom odporúčaní. Slovenská republika je členom Medzinárodnej organizácie práce od 22. januára 1993.

2) Príloha k Ústave Medzinárodnej organizácie práce (XIII. časť /čl. 387 až čl. 427/ Mierovej zmluvy medzi spojenými a združenými mocnosťami a Nemeckom a protokol /podpísané vo Versailles 28. júna 1919/ - č. 217/1921 Zb. a n. v znení neskorších úprav) prijatá Generálnou konferenciou Medzinárodnej organizácie práce 10. mája 1944 vo Philadelphii - Deklarácia cieľov a zámerov Medzinárodnej organizácie práce.

3) Dôstojná práca je práca, ktorá vychádza zo štyroch kategórií základných zásad a práv pri práci, a to:

a) sloboda združovania a účinné uznanie práva kolektívne vyjednávať,

b) odstránenie všetkých foriem nútenej alebo povinnej práce,

c) účinné zrušenie detskej práce,

d) odstránenie diskriminácie, ak ide o zamestnanie a povolanie.

Tieto štyri kategórie základných zásad a práv pri práci sú obsiahnuté v ôsmich kľúčových (základných) dohovoroch Medzinárodnej organizácie práce, ktorými je Slovenská republika viazaná:

- Dohovor MOP o slobode združovania a ochrane práva organizovať sa č. 87 z roku 1948 (č. 489/1990 Zb. a bod č. 28 Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky o potvrdení sukcesie Slovenskej republiky do záväzkov z príslušných mnohostranných zmluvných dokumentov Medzinárodnej organizácie práce, ktorých deponitárom je generálny riaditeľ Medzinárodného úradu práce č. 110/1997 Z. z. /ďalej len "Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z."/),

- Dohovor MOP o použití zásad práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať č. 98 z roku 1949 (č. 470/1990 Zb. a bod 33 Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z.),

- Dohovor MOP o nútenej alebo povinnej práci č. 29 z roku 1930 (č. 506/1990 Zb. a bod 14 Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z.),

- Dohovor MOP o zrušení nútenej práce č. 105 z roku 1957 (č. 340/1998 Z. z.),

- Dohovor MOP o minimálnom veku na prijatie do zamestnania č. 138 z roku 1973 (č. 341/1998 Z. z. a Redakčného oznámenia o oprave tlačovej chyby v oznámení Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 341/1998 Z. z. uverejnené v čiastke č. 140/1998 Z. z.),

- Dohovor MOP o zákaze a o okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce č. 182 z roku 1999 (č. 38/2001 Z. z.),

- Dohovor MOP o diskriminácii v zamestnaní a povolani č. 111 z roku 1958 (č. 465/1990 Zb. a bod 37 Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z.) a

- Dohovor MOP o rovnakom odmeňovaní mužov a žien za prácu rovnakej hodnoty č. 100 z roku 1951 (č. 450/1990 Zb. a bod 35 Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z.).

4) Anglický text tohto odporúčania používa výraz "workers" - "pracovníci". Francúzsky text tohto odporúčania používa výraz "travailleurs" - "pracovníci". Zákonník práce - zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov používa výraz "zamestnanci" a nepoužíva výraz "pracovníci". Medzinárodná organizácia práce od svojho vzniku v roku 1919 až po súčasné obdobie vo svojich dokumentoch, najmä v dohovorech a odporúčaniach používa v prevažnej väčšine prípadov výraz "pracovník". Tento výraz má svoje historické opodstatnenie a pokrýva všetky príslušné a závislé osoby, ktoré prenajímajú seba a svoju pracovnú silu zamestnávateľovi na plnenie vymedzených a dohodnutých pracovných činností a pracovných úloh za mzdu alebo odmenu a tieto osoby sú v príslušnom pracovnoprávnom vzťahu k zamestnávateľovi na základe určenej a dojednanej (uzatvorenej) zmluvy (dohody). Podľa § 11 Zákonníka práce (zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov) zamestnanec je fyzická osoba, ktorá v pracovnoprávných vzťahoch, a ak to ustanovuje osobitný predpis, aj v obdobných pracovných vzťahoch vykonáva pre zamestnávateľa závislú prácu podľa jeho pokynov za mzdu alebo za odmenu. Za účelom možnej aplikácie tohto odporúčania vo vzťahu k právnemu poriadku Slovenskej republiky výraz "zamestnanec" používaný vo vnútroštátnom zákonodarstve Slovenskej republiky je rovnoznačný s výrazom "pracovník" používaný v tomto odporúčaní. Právny poriadok Slovenskej republiky nie je jednotný v používaní výrazu "zamestnanec" a výrazu "pracovník", napr. Zákonník práce (zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov) používa výraz "zamestnanec" a zákon č. 19/2002 Z. z., ktorým sa ustanovujú podmienky vydávania aproximačných nariadení vlády Slovenskej republiky v znení zákona č. 207/2002 Z. z. v § 2 odseku 1 písm. e) používa výraz "pracovník".

5) V súlade s článkom 19 odsekom 2 Ústavy Medzinárodnej organizácie práce (XIII. časť /čl. 387 až čl. 427/ Mierovej zmluvy medzi spojenými a združenými mocnosťami a Nemeckom a protokol /podpísané vo Versailles 28. júna 1919/, porov. č. 217/1921 Zb. a n. v znení neskorších úprav) odporúčanie Medzinárodnej organizácie práce sa prijíma 2/3 väčšinou hlasov prítomných a hlasujúcich delegátov na príslušnom zasadnutí v priebehu Generálnej konferencie Medzinárodnej organizácie práce. Hlasovanie delegátov na 90. zasadnutí Generálnej konferencie Medzinárodnej organizácie práce pri prijímaní Odporúčania Medzinárodnej organizácie práce o podpore družstiev č. 193 z roku 2002 na plenárnom zasadnutí konferencie 20. júna 2002: 436 za prijatie odporúčania, nikto nebol proti a 3 sa zdržali hlasovania. V súlade s článkom 21 Rokovacieho poriadku Generálnej konferencie Medzinárodnej organizácie práce sa pri hlasovaní delegátov o odporúčaní všetky hlasy za a proti spočítajú, pritom sa neberú do úvahy hlasy, ktorými sa delegáti zdržali hlasovania.

6) V právnom poriadku Slovenskej republiky je definícia družstva vyjadrená v § 221 Obchodného zákonníka - zákon č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov - Družstvo je spoločenstvom neuzavretého počtu osôb založeným za účelom podnikania alebo zabezpečovania hospodárskych, sociálnych alebo iných potrieb svojich členov. Podrobnosti o právnom postavení družstva v Slovenskej republike upravujú § 221 až § 260 Obchodného zákonníka.

7) Výraz neformálne hospodárstvo (v angličtine informal economy a vo francúzštine l' économie informelle) sa do slovenčiny prekladá aj ako neformalizované hospodárstvo, neoficiálna, nelegálna, nepriznaná, tieňová alebo sivá ekonomika.

8) V právnom poriadku Slovenskej republiky organizácie zamestnávateľov a organizácie pracovníkov sú organizácie, ktoré vznikli využitím práva slobody združovať sa zo strany zamestnávateľov a zo strany pracovníkov (zamestnancov) ustanoveného v čl. 29 a v čl. 37 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov a v zákone č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov, ako aj využitím ustanovení Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o právach poľnohospodárskych pracovníkov združovať sa a vytvárať zväzy č. 11 z roku 1921, porov. č. 98/1924 Zb. a n. a oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z. o potvrdení sukcesie Slovenskej republiky do záväzkov z príslušných mnohostranných zmluvných dokumentov Medzinárodnej organizácie práce, ktorých depozitárom je generálny riaditeľ Medzinárodného úradu práce, bod 4, Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o slobode združovania a ochrane práva organizovať sa č. 87 z roku 1948, porov. oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky č. 489/1990 Zb. a oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z., bod 28, a Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o použití zásad práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať č. 98 z roku 1949, porov. oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky č. 470/1990 Zb. a oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z., bod 33. Zástupcami zamestnávateľov a zástupcami zamestnancov na účely zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 106/1999 Z. z. o hospodárskom a sociálnom partnerstve (zákon o tripartite) sú tí zástupcovia, ktorí spĺňajú podmienky uvedené v § 2 citovaného zákona.

⁹⁾ V praxi Medzinárodnej organizácie práce sa popri názve Generálna konferencia Medzinárodnej organizácie práce používa aj skrátený názov Medzinárodná konferencia práce.

Príloha č. 3

Medzinárodná konferencia práce

Odporúčanie 193

Odporúčanie o podpore družstiev, ktoré konferencia prijala na svojom deväťdesiatom zasadnutí

v Ženeve 20. júna 2002

International Labour Conference

Recommendation 193

RECOMMENDATION CONCERNING THE PROMOTION OF COOPERATIVES,

ADOPTED BY THE CONFERENCE AT ITS NINETYETH SESSION,

GENEVA, 20 JUNE 2002

Conférence internationale du Travail

Recommandation 193

RECOMMANDATION CONCERNANT LA PROMOTION DES COOPÉRATIVES, ADOPTÉE PAR LA CONFÉRENCE

À SA QUATRE-VINGT-DIXIÈME SESSION,

GENÈVE, 20 JUIN 2002

Pôvodný text

AUTHENTIC TEXT

TEXTE AUTHENTIQUE

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky - sekcia medzinárodných vzťahov - odbor zahraničných vzťahov a protokolu

Overený preklad pôvodného textu Odporúčania Medzinárodnej organizácie práce o podpore družstiev č. 193 z roku 2002

Vydalo: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky - sekcia medzinárodných vzťahov - odbor zahraničných vzťahov a protokolu Bratislava august 2002

O D P O R Ú Č A N I E 193

Odporúčanie Medzinárodnej organizácie práce o podpore družstiev č. 193 z roku 2002¹⁾

Generálna konferencia Medzinárodnej organizácie práce,

ktorú do Ženevy zvolala Správna rada Medzinárodného úradu práce a ktorá sa zišla 3. júna 2002 na svojom deväťdesiatom zasadnutí,

uznávajúc význam družstiev pre vytváranie pracovných miest, mobilizáciu zdrojov a podporu investovania, ako aj ich príspevok do hospodárstva,

uznávajúc, že rozličné formy družstiev podporujú najúplnejšiu účasť všetkých ľudí na hospodárskom a sociálnom rozvoji,

uznávajúc, že globalizácia vytvorila pre družstvá nové a rozličné tlaky, problémy, výzvy a príležitosti a že silnejšie formy ľudskej solidarity na celoštátnej a medzinárodnej úrovni vyžadujú uľahčiť spravodlivejšie rozdelenie úžitkov z globalizácie,

berúc na vedomie Deklaráciu Medzinárodnej organizácie práce o základných zásadách a právach pri práci, ktorú prijala Medzinárodná konferencia práce na svojom osemdesiatom šiestom zasadnutí v roku 1998,

berúc na vedomie práva a zásady obsiahnuté v medzinárodných pracovných dohovoroch a odporúčaniach, najmä v Dohovore MOP o nútenej práci, 1930, Dohovore MOP o slobode združovania a o ochrane práva organizovať sa, 1948, Dohovore MOP o práve organizovať sa a kolektívne vyjednávať, 1949, Dohovore MOP o rovnakom odmeňovaní, 1951, Dohovore MOP o sociálnom zabezpečení (minimálne normy), 1952, Dohovore MOP o odstránení nútenej práce, 1957, Dohovore MOP o diskriminácii (zamestnanie a povolanie), 1958, Dohovore MOP o politike zamestnanosti, 1964, Dohovore MOP o určení minimálneho veku pri zamestnávaní, 1973, Dohovore a Odporúčaní MOP o organizáciách poľnohospodárskych pracovníkov, 1975, Dohovore a Odporúčaní MOP o rozvoji ľudských zdrojov, 1975, Odporúčaní MOP o politike zamestnanosti (doplnkové ustanovenia), 1984, Odporúčaní MOP o vytváraní pracovných miest v malých a stredných podnikoch, 1998 a Dohovore MOP o najhorších formách detskej práce, 1999,

pripomínajúc zásadu obsiahnutú vo Philadelphskej deklarácii²⁾, že "práca nie je tovar",

pripomínajúc, že realizácia dôstojnej práce³⁾ pre pracovníkov⁴⁾, nech sa nachádzajú kdekoľvek, je prvoradým cieľom Medzinárodnej organizácie práce,

rozhodnúc prijať isté návrhy o podpore družstiev, čo je štvrtý bod programu zasadnutia,

určujúc, že tieto návrhy majú mať formu odporúčania,

prijíma⁵⁾ dňa dvadsiateho júna dvetisíc dva toto odporúčanie, ktoré sa môže uvádzať ako Odporúčanie o podpore družstiev, 2002.

I. Rozsah, definícia a ciele

1. Uznáva sa, že družstvá vykonávajú činnosť vo všetkých odvetviach hospodárstva. Toto odporúčanie sa vzťahuje na všetky druhy a formy družstiev.

2. Na účely tohto odporúčania výraz "družstvo"⁶⁾ označuje akékoľvek samo

správne združenie osôb, ktoré sa dobrovoľne spojili, aby uspokojili hospodárske, sociálne a kultúrne potreby a aspirácie vytvorením podniku v spoločnom vlastníctve a s demokratickým riadením.

3. Podpora a posilňovanie identity družstiev by sa mali aktivizovať na základe:

a) družstevných hodnôt svojpomoci, osobnej zodpovednosti, demokracie, rovnosti, spravodlivosti a solidarity, ako aj etických hodnôt čestnosti, transparentnosti, sociálnej zodpovednosti a starostlivosti o iných,

b) družstevných zásad, ktoré sú rozvíjané medzinárodným družstevným hnutím a uvedených v pripojenej prílohe. Týmito zásadami sú dobrovoľné a otvorené členstvo, demokratické riadenie členmi, ekonomická účasť členov, autonómia a nezávislosť, vzdelávanie, odborná príprava a informácie, spolupráca medzi družstvami a záujem o spoločenstvo.

4. Opatrenia by sa mali prijať na podporu potenciálu družstiev vo všetkých krajinách, bez ohľadu na úroveň ich rozvoja, s cieľom pomôcť družstvám a ich členom:

a) vytvárať a rozvíjať činnosti vytvárajúce príjem a udržateľné dôstojné zamestnanie,

b) rozvíjať schopnosti ľudských zdrojov a vedomostí o hodnotách, výhodách a úžitkoch z družstevného hnutia prostredníctvom vzdelávania a odbornej prípravy,

- c)** rozvíjať ich obchodný potenciál vrátane podnikateľskej schopnosti a spôsobilosti na riadenie,
  - d)** posilňovať ich konkurenčnú schopnosť, ako aj získavať prístup na trhy a k inštitucionálnemu financovaniu,
  - e)** zvyšovať úspory a investície,
  - f)** zlepšiť hospodársky a sociálny blahobyť, berúc do úvahy potrebu odstrániť všetky formy diskriminácie,
  - g)** prispievať k trvalému rozvoju ľudstva,
  - h)** založiť a rozšíriť toto životaschopné a dynamicky odlišné odvetvie hospodárstva zahŕňajúce družstvá, ktoré zodpovedá sociálnym a hospodárskym potrebám spoločnosti.
- 5.** Prijatie osobitných opatrení malo by sa podporiť, aby sa umožnilo družstvám, ako podnikom a organizáciám inšpirovaným solidaritou, reagovať na potreby členov a spoločnosti vrátane znevýhodnených skupín, aby sa dosiahlo ich začlenenie do spoločnosti.

II. Politický rámec a úloha vlád

6. Rovnováha spoločenských potrieb vyžaduje existenciu silného verejného a súkromného odvetvia, ako aj silných družstiev, spoločného a iného sociálneho odvetvia a mimovládneho odvetvia. V tomto kontexte vlády majú ustanoviť podpornú politiku a právny rámec podľa povahy a funkcie družstiev a sprevádzané družstevnými hodnotami a zásadami uvedenými v odseku 3, a ktoré by:

- a)** založili inštitucionálny rámec umožňujúci zaregistrovať družstvá tak rýchlo, jednoducho, s nízkymi nákladmi a efektívne ako je to len možné,
- b)** podporili politiku s cieľom umožniť vytvorenie primeraných rezerv, z ktorých minimálne časť by bola nedeliteľná, a fondov solidarity vo vnútri družstiev,
- c)** ustanovili prijatie opatrení pre dohľad nad družstvami za podmienok primeraných ich povahe a funkciám, ktoré rešpektujú ich autonómiu a sú v súlade s vnútroštátnym právom a praxou a nie sú menej priaznivé než opatrenia aplikovateľné na iné formy podnikov a spoločenských organizácií,
- d)** uľahčili členstvo družstiev v družstevných štruktúrach zodpovedajúcich potrebám členov družstiev,
- e)** podporovali rozvoj družstiev ako nezávislých a samoriadených podnikov predovšetkým tam, kde družstvá majú významnú úlohu, alebo poskytujú služby, ktoré nie sú inak poskytované.

7. (1) Podpora družstiev, sprevádzaná hodnotami a zásadami uvedenými v odseku 3, by mala byť zvažovaná ako jeden z pilierov hospodárskeho a sociálneho rozvoja na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni.

(2) Družstvá by mali pôsobiť v súlade s vnútroštátnym právom a praxou a v podmienkach, ktoré nie sú menej priaznivé, než tie podmienky poskytnuté pre iné formy podnikov a spoločenských organizácií. Vlády majú v prípade potreby zaviesť podporné opatrenia pre činnosť družstiev, ktoré uspokojujú určité verejné a sociálne ciele, také ako je podpora zamestnanosti alebo rozvoj aktivít určených znevýhodneným skupinám alebo regiónom. Takéto opatrenia by mohli, okrem iného a pokiaľ je to možné, zahŕňať daňové výhody, pôžičky, dotácie, prístup k programom verejných prác a osobitné ustanovenia o obstarávaní.

(3) Osobitná pozornosť by sa mala venovať zvyšovaniu účasti žien na družstevnom hnutí na všetkých úrovniach, najmä na úrovni riadenia a vedenia.

8. (1) Vnútroštátne politiky majú, najmä:

- a)** podporovať základné pracovné normy a Deklaráciu MOP o základných zásadách a právach pri práci pre všetkých pracovníkov družstiev bez akéhokoľvek rozdielu,
- b)** zabezpečiť, aby sa družstvá nevytvárali alebo nevyužívali na obchádzanie pracovných zákonov a neslúžili na zakladanie skrytých pracovných pomerov, a bojovať proti pseudodružstvám porušujúcim práva pracovníkov, súčasne zabezpečujúc to, aby sa pracovné zákonodarstvo aplikovalo vo všetkých podnikoch,
- c)** podporovať rovnosť rodov v družstvách a v rámci ich činnosti,

- d)** podporovať opatrenia zabezpečujúce to, že družstvá používajú najlepšie pracovné postupy vrátane prístupu k príslušným informáciám,
- e)** rozvíjať technické a odborné zručnosti, podnikateľské a riadiace schopnosti, znalosti podnikateľského prostredia a všeobecnú kvalifikáciu v oblasti hospodárskej a sociálnej politiky pre členov, pracovníkov a vedúcich pracovníkov a umožniť im lepší prístup k informačným a komunikačným technológiám,
- f)** podporovať vzdelávanie a odbornú prípravu v oblasti družstevných zásad a postupov na všetkých zodpovedajúcich úrovniach vnútroštátnych systémov vzdelávania a odbornej prípravy a v celej spoločnosti,
- g)** podporovať prijatie opatrení v oblasti bezpečnosti a zdravia na pracovisku,
- h)** zabezpečiť odbornú prípravu a iné formy pomoci s cieľom zlepšiť úroveň produktivity a konkurencieschopnosti družstiev a kvalitu ich výrobkov a služieb,
- i)** uľahčiť prístup družstiev k úverom,
- j)** uľahčiť prístup družstiev na trhy,
- k)** podporovať šírenie informácií o družstvách,
- l)** usilovať sa o zdokonalenie celoštátnej štatistiky o družstvách s cieľom jej využitia pri vypracovaní a uplatňovaní politiky rozvoja.

(2) Takéto politiky majú:

- a)** sa decentralizovať na regionálnej a miestnej úrovni, v prípade potreby, formulovať a uplatňovať politiky a predpisy týkajúce sa družstiev,
- b)** vymedziť právne povinnosti družstiev v takých oblastiach, ako je registrácia, finančné a sociálne revízie účtov a získavanie povolení,
- c)** podporovať najlepšie praktiky o osvedčených postupoch riadenia v družstvách.

9. Vlády majú podporovať dôležité úlohy družstiev pri transformovaní, ktoré sú často na hranici aktivít prežitia (niekedy sa označujú ako "neformálne hospodárstvo"⁷⁾) na prácu právne chránenú plne integrovanú do hlavného hospodárskeho života.

III. Uplatňovanie štátnych politík na podporu družstiev

10. (1) Členské štáty majú prijať osobitné zákonodarstvo a predpisy o družstvách, ktoré sú sprevádzané družstevnými hodnotami a zásadami uvedenými v odseku 3, a v prípade potreby ich revidovať.

(2) Vlády majú konzultovať pri formulovaní a revidovaní zákonodarstva, politík, predpisov vzťahujúcich sa na družstvá, družstevné organizácie, ako aj príslušné organizácie zamestnávateľov a organizácie pracovníkov⁸⁾.

11. (1) Vlády majú uľahčiť družstvám prístup k podporným službám na zosilnenie ich podnikateľskej životaschopnosti a ich schopnosti vytvárať zamestnanie a príjem.

(2) Tam, kde je to možné, tieto služby majú zahŕňať:

- a)** programy rozvoja ľudských zdrojov,
- b)** výskum a konzultačné služby v otázkach vedenia,
- c)** prístup k financiám a k investíciám,
- d)** účtovníctvo a služby pre revíziu účtov,
- e)** informácie z oblasti vedenia,
- f)** informačné služby a služby týkajúce sa styku s verejnosťou,

g) konzultačné služby o technológiách a inováciách,

h) právne a daňové poradenské služby,

i) služby na podporu marketingu,

j) prípadné iné podporné služby.

(3) Vlády majú uľahčovať zriaďovanie týchto podporných služieb. Družstvá a ich organizácie by mali byť aktivizované k účasti na organizovaní a riadení týchto služieb a tam, kde je to možné a vhodné, by mali tieto služby financovať.

(4) Vlády majú uznať úlohu družstiev a ich organizácií pri vypracúvaní príslušných dokumentov zameraných na vytváranie a posilňovanie družstiev na celoštátnej a miestnej úrovni.

12. Vlády majú prijať, ak je to vhodné, opatrenia na uľahčenie prístupu družstiev k investičným finančným prostriedkom a k úverom. Takéto opatrenia majú najmä:

a) umožniť prístup k pôžičkám a iným zdrojom financovania,

b) zjednodušiť administratívne postupy, odstrániť akýkoľvek nesprávny stav majetku družstiev a znížiť náklady pôžičkových transakcií,

c) uľahčiť autonómny systém financovania družstiev vrátane sporiteľných, úverových, bankových a poisťovacích družstiev,

d) obsahovať osobitné ustanovenia pre znevýhodnené skupiny.

13. Na podporu družstevného hnutia vlády majú aktivizovať priaznivé podmienky rozvoja technických, obchodných a finančných vzťahov medzi všetkými formami družstiev kvôli uľahčeniu výmeny skúseností a podielu na rizikách a úžitkoch.

IV. Úloha organizácií zamestnávateľov a organizácií pracovníkov a družstevných organizácií a vzťahy medzi nimi

14. Organizácie zamestnávateľov a organizácie pracovníkov uznávajúce význam družstiev pri dosahovaní udržateľných rozvojových cieľov spolu s družstevnými organizáciami majú hľadať spôsoby a prostriedky na podporu družstiev.

15. Organizácie zamestnávateľov, ak je to vhodné, majú zväžiť rozšírenie členstva pre družstvá, ktoré sa chcú stať ich členmi, a poskytnúť im primerané podporné služby za rovnakých požiadaviek a podmienok, ktoré sa aplikujú na ostatných členov.

16. Organizácie pracovníkov by mali byť aktivizované k tomu, aby:

a) radili a pomáhali pracovníkom družstiev stať sa členmi organizácií pracovníkov,

b) pomáhali svojim členom vytvárať družstvá s cieľom uľahčiť im prístup k základným tovarom a službám,

c) sa zúčastňovali na komisiách a pracovných skupinách na miestnej, celoštátnej a medzinárodnej úrovni, ktoré sa zaoberajú hospodárskymi a sociálnymi problémami s dopadom na družstvá,

d) pomáhali a zúčastňovali sa na zriaďovaní nových družstiev s cieľom vytvárania zamestnania alebo zachovania zamestnania vrátane prípadov navrhovaného zastavenia prevádzky podnikov,

e) pomáhali a zúčastňovali sa na programoch pre družstvá zameraných na zlepšenie produktivity,

f) podporovali rovnosť príležitostí v družstvách,

g) podporovali výkon práv pracovníkov - členov družstiev,

h) vykonávali akékoľvek ďalšie činnosti na podporu družstiev vrátane vzdelávania a odbornej prípravy.

17) Družstvá a organizácie, ktoré ich zastupujú, by sa mali aktivizovať k tomu, aby:

- a) vytvárali aktívne vzťahy s organizáciami zamestnávateľov a s organizáciami pracovníkov a s príslušnými vládnyimi a mimovládnyimi agentúrami s cieľom vytvoriť priaznivé pomery pre rozvoj družstiev,
- b) riadili vlastné podporné služby a prispievali na ich financovanie,
- c) poskytovali obchodné a finančné služby pridruženým družstvám,
- d) investovali a podporovali rozvoj ľudských zdrojov členov, pracovníkov a vedúcich pracovníkov družstiev,
- e) podporovali rozvoj vnútroštátnych a medzinárodných organizácií a vstup do nich,
- f) zastupovali celoštátne družstevné hnutie na medzinárodnej úrovni,
- g) vykonávali akékoľvek iné činnosti na podporu družstiev.

V. Medzinárodná spolupráca

18. Medzinárodná spolupráca by sa mala uľahčiť prostredníctvom:

- a) výmeny informácií o politikách a programoch, ktoré preukázali účinnosť pri vytváraní zamestnanosti a tvorbe príjmov pre členov družstiev,
- b) aktivovania a podpory vzťahov medzi celoštátnymi a medzinárodnými orgánmi a inštitúciami zainteresovanými na rozvoji družstiev, aby sa umožnila:
  - i) výmena osôb a myšlienok, materiálov na vzdelávanie a odbornú prípravu, metodických a referenčných materiálov,
  - ii) zostavovanie a využívanie výskumných materiálov a ďalších údajov o družstvách a ich rozvoji,
  - iii) vytváranie zväzkov a medzinárodných partnerstiev medzi družstvami,
  - iv) podpora a ochrana družstevných hodnôt a zásad,
  - v) vytváranie obchodných vzťahov medzi družstvami.
- c) prístupu družstiev k vnútroštátnymi a medzinárodným údajom takým, ako sú informácie o trhoch, zákonodarstvo, metódy a postupy odbornej prípravy, technológia a normy výrobkov,
- d) vypracovania spoločných regionálnych a medzinárodných smerníc a zákonodarstva napomáhajúceho rozvoju družstiev vždy keď je to odôvodnené a možné a v konzultácii s družstvami a príslušnými organizáciami zamestnávateľov a organizáciami pracovníkov.

VI. Záverečné ustanovenia

19. Toto odporúčanie reviduje a nahrádza odporúčanie o družstvách (rozvojové krajiny) z roku 1966 (Odporúčanie Medzinárodnej organizácie práce o postavení družstiev v hospodárskom a sociálnom rozvoji rozvojových krajín č. 127 z roku 1966).

Príloha

Výňatok z Deklarácie o družstevnej identite, ktorú prijalo Valné zhromaždenie Medzinárodnej družstevnej aliancie v roku 1995

Družstevné zásady predstavujú smernice, ktorými družstvá realizujú ich hodnoty v praxi.

Dobrovoľné členstvo otvorené všetkým

Družstvá sú organizácie založené na dobrovoľnosti a otvorené všetkým osobám schopným využívať ich služby a akceptujúcim členské povinnosti bez diskriminácie na základe rodu, sociálneho pôvodu, rasy, politickej príslušnosti alebo náboženstva.

Demokratické riadenie členmi

Družstvá sú demokratické organizácie riadené členmi, ktorí sa aktívne podieľajú na vytváraní politik a na prijímaní rozhodnutí. Muži a ženy zvolení za zástupcov členov sa zodpovedajú členom. V základných družstvách majú členovia rovné hlasovacie právo (podľa zásady - jeden člen, jeden hlas) a aj družstvá na ďalších stupňoch sú organizované demokratickým spôsobom.

Hospodársky podiel členov

Členovia spravodlivo prispievajú ku kapitálu svojich družstiev, ktorý demokraticky riadia. Najmenej časť takéhoto kapitálu je zvyčajne v spoločnom vlastníctve družstva.

Členovia zvyčajne dostávajú obmedzené vyrovnanie z kapitálu, ak existuje, upísaného ako podmienku členstva. Prebytky členovia pridelujú na všetky alebo na časť z týchto účelov: rozvoj družstva, prípadné vytváranie rezerv, z ktorých je najmenej časť nedeliteľná, prispievanie členom v podieloch podľa ich zmlúv s družstvom a podpora iných aktivít schválených členmi.

Samostatnosť a nezávislosť

Družstvá sú samostatné svojpomocné organizácie riadené členmi. Ak uzatvárajú dohody s inými organizáciami vrátane vlád, alebo navyšujú kapitál z vonkajších zdrojov, robia tak za podmienok, že je zaistená demokratická kontrola členmi a zachovaná družstevná samostatnosť.

Vzdelávanie, odborná príprava a informovanie

Družstvá poskytujú svojim členom, zvoleným predstaviteľom, vedúcim pracovníkom a zamestnancom vzdelanie a odbornú prípravu potrebnú na to, aby mohli efektívne prispievať k rozvoju svojho družstva. Družstvá tiež informujú verejnosť, najmä mladých ľudí a mienkotvorné osobnosti o povahe a výhodách spolupráce.

Spolupráca medzi družstvami

Družstvá najefektívnejšie slúžia svojim členom a posilňujú družstevné hnutie spoločnou prácou prostredníctvom miestnych, celoštátnych a medzinárodných štruktúr.

Angažovanosť pre spoločenstvo

Družstvá pôsobia pre udržateľný rozvoj svojich spoločenstiev prostredníctvom politik schválenými členmi.

Uvedený text odporúčania je pôvodný a riadne sa prijal v priebehu deväťdesiateho zasadnutia Generálnej konferencie Medzinárodnej organizácie práce, ktoré sa konalo v Ženeve a bolo vyhlásené za skončené 20. júna 2002.

Na dôkaz toho sme pripojili svoje podpisy 21. júna 2002:

prezident konferencie

JEAN-JACQUES ELMIGER

generálny riaditeľ Medzinárodného úradu práce

JUAN SOMAVIA

Text odporúčania, ako je tu uvedený, je presnou kópiou pôvodného textu, ktorý podpísal prezident Medzinárodnej konferencie práce⁹⁾ a generálny riaditeľ Medzinárodného úradu práce.

Overená, presná a kompletná kópia.

Za generálneho riaditeľa Medzinárodného úradu práce:

LOIC PICARD v. r.

zástupca právneho poradcu Medzinárodného úradu práce

- - - - -

Overený preklad pôvodného textu Odporúčania Medzinárodnej organizácie práce o podpore družstiev č. 193 z roku 2002: PhDr. Milan Májek, tlmočník pre francúzsky jazyk a nemecký jazyk, riadne vymenovaný a zapísaný do zoznamu tlmočníkov Krajským súdom v Bratislave, číslo dekrétu Spr. 1415/82 z 10. júna 1982 podľa zákona č. 36/1967 Zb. o znalcoch a tlmočníkoch v znení neskorších predpisov a vyhlášky č. 263/1996 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 36/1967 Zb. o znalcoch a tlmočníkoch v znení neskorších predpisov. Tento preklad sa zhoduje s priloženým pôvodným francúzskym textom uvedeného odporúčania. V Bratislave 16. 8. 2002. PhDr. Milan Májek v. r.

Recenzia prekladu a odborná spolupráca: JUDr. Boris Vavro, odbor zahraničných vzťahov a protokolu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. V Bratislave 21. 8. 2002. JUDr. Boris Vavro v. r.

Redakčná úprava a spracovanie poznámok pod čiarou: JUDr. Boris Vavro, odbor zahraničných vzťahov a protokolu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. V Bratislave 22. 8. 2002. JUDr. Boris Vavro v. r.

1) Odporúčania Medzinárodnej organizácie práce ako druh medzinárodných pracovných noriem členovia (členské štáty) Medzinárodnej organizácie práce neratifikujú, pretože odporúčania nie sú druhmi zmlúv najmä podľa Viedenského dohovoru o zmluvnom práve z roku 1969 (porov. vyhláška ministra zahraničných vecí Československej socialistickej republiky č. 15/1988 Zb.). Členovia (členské štáty) Medzinárodnej organizácie práce v súlade s článkom 19 odsekom 6 písm. d) Ústavy Medzinárodnej organizácie práce (XIII. časť /čl. 387 až čl. 427/ Mierovej zmluvy medzi spojenými a združenými mocnosťami a Nemeckom a protokol /podpísané vo Versailles 28. júna 1919/, porov. č. 217/1921 Zb. a n. v znení neskorších úprav) okrem záväzku predložiť odporúčanie príslušnému orgánu alebo orgánom, do ktorých právomoci dané odporúčanie patrí, zaväzujú sa, že generálneho riaditeľa Medzinárodného úradu práce vo vhodnom čase podľa požiadaviek Správnej rady Medzinárodného úradu práce oboznámi so stavom práva a praxe v ich krajine, ak ide o záležitosti, ktorými sa dané odporúčanie zaoberá. Cieľom prijatia príslušného odporúčania Medzinárodnej organizácie práce Generálnou konferenciou Medzinárodnej organizácie práce je okrem iného najmä ponúknuť členom (členským štátom) Medzinárodnej organizácie práce úpravu vymedzených pracovných vzťahov a záležitostí (vecí) alebo úpravu vymedzených sociálnych vzťahov a záležitostí (vecí) v takom rozsahu, takým spôsobom a takými prostriedkami, ako sa to uvádza v príslušnom odporúčaní. Slovenská republika je členom Medzinárodnej organizácie práce od 22. januára 1993.

2) Príloha k Ústave Medzinárodnej organizácie práce (XIII. časť /čl. 387 až čl. 427/ Mierovej zmluvy medzi spojenými a združenými mocnosťami a Nemeckom a protokol /podpísané vo Versailles 28. júna 1919/ - č. 217/1921 Zb. a n. v znení neskorších úprav) prijatá Generálnou konferenciou Medzinárodnej organizácie práce 10. mája 1944 vo Philadelphii - Deklarácia cieľov a zámerov Medzinárodnej organizácie práce.

3) Dôstojná práca je práca, ktorá vychádza zo štyroch kategórii základných zásad a práv pri práci, a to:

a) sloboda združovania a účinné uznanie práva kolektívne vyjednávať,

b) odstránenie všetkých foriem nútenej alebo povinnej práce,

c) účinné zrušenie detskej práce,

d) odstránenie diskriminácie, ak ide o zamestnanie a povolanie.

Tieto štyri kategórie základných zásad a práv pri práci sú obsiahnuté v ôsmich kľúčových (základných) dohovoroch Medzinárodnej organizácie práce, ktorými je Slovenská republika viazaná:

- Dohovor MOP o slobode združovania a ochrane práva organizovať sa č. 87 z roku 1948 (č. 489/1990 Zb. a bod č. 28 Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky o potvrdení sukcesie Slovenskej republiky do záväzkov z príslušných mnohostranných zmluvných dokumentov Medzinárodnej organizácie práce, ktorých deponitárom je generálny riaditeľ Medzinárodného úradu práce č. 110/1997 Z. z. /ďalej len "Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z."/),

- Dohovor MOP o použití zásad práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať č. 98 z roku 1949 (č. 470/1990 Zb. a bod 33 Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z.),

- Dohovor MOP o nútenej alebo povinnej práci č. 29 z roku 1930 (č. 506/1990 Zb. a bod 14 Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z.),

- Dohovor MOP o zrušení nútenej práce č. 105 z roku 1957 (č. 340/1998 Z. z.),

- Dohovor MOP o minimálnom veku na prijatie do zamestnania č. 138 z roku 1973 (č. 341/1998 Z. z. a Redakčného oznámenia o oprave tlačovej chyby v oznámení Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 341/1998 Z. z. uverejnené v čiastke č. 140/1998 Z. z.),

- Dohovor MOP o zákaze a o okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce č. 182 z roku 1999 (č. 38/2001 Z. z.),

- Dohovor MOP o diskriminácii v zamestnaní a povolani č. 111 z roku 1958 (č. 465/1990 Zb. a bod 37 Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z.) a

- Dohovor MOP o rovnakom odmeňovaní mužov a žien za prácu rovnakej hodnoty č. 100 z roku 1951 (č. 450/1990 Zb. a bod 35 Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z.).

4) Anglický text tohto odporúčania používa výraz "workers" - "pracovníci". Francúzsky text tohto odporúčania používa výraz "travailleurs" - "pracovníci". Zákonník práce - zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov používa výraz "zamestnanci" a nepoužíva výraz "pracovníci". Medzinárodná organizácia práce od svojho vzniku v roku 1919 až po súčasné obdobie vo svojich dokumentoch, najmä v dohovorech a odporúčaní používa v prevažnej väčšine prípadov výraz "pracovník". Tento výraz má svoje historické opodstatnenie a pokrýva všetky príslušné a závislé osoby, ktoré prenajímajú seba a svoju pracovnú silu zamestnávateľovi na plnenie vymedzených a dohodnutých pracovných činností a pracovných úloh za mzdu alebo odmenu a tieto osoby sú v príslušnom pracovnoprávnom vzťahu k zamestnávateľovi na základe určenej a dojednanej (uzatvorenej) zmluvy (dohody). Podľa § 11 Zákonníka práce (zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov) zamestnanec je fyzická osoba, ktorá v pracovnoprávných vzťahoch, a ak to ustanovuje osobitný predpis, aj v obdobných pracovných vzťahoch vykonáva pre zamestnávateľa závislú prácu podľa jeho pokynov za mzdu alebo za odmenu. Za účelom možnej aplikácie tohto odporúčania vo vzťahu k právnemu poriadku Slovenskej republiky výraz "zamestnanec" používaný vo vnútroštátnom zákonodarstve Slovenskej republiky je rovnoznačný s výrazom "pracovník" používaný v tomto odporúčaní. Právny poriadok Slovenskej republiky nie je jednotný v používaní výrazu "zamestnanec" a výrazu "pracovník", napr. Zákonník práce (zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov) používa výraz "zamestnanec" a zákon č. 19/2002 Z. z., ktorým sa ustanovujú podmienky vydávania aproximačných nariadení vlády Slovenskej republiky v znení zákona č. 207/2002 Z. z. v § 2 odseku 1 písm. e) používa výraz "pracovník".

5) V súlade s článkom 19 odsekom 2 Ústavy Medzinárodnej organizácie práce (XIII. časť /čl. 387 až čl. 427/ Mierovej zmluvy medzi spojenými a združenými mocnosťami a Nemeckom a protokol /podpísané vo Versailles 28. júna 1919/, porov. č. 217/1921 Zb. a n. v znení neskorších úprav) odporúčanie Medzinárodnej organizácie práce sa prijíma 2/3 väčšinou hlasov prítomných a hlasujúcich delegátov na príslušnom zasadnutí v priebehu Generálnej konferencie Medzinárodnej organizácie práce. Hlasovanie delegátov na 90. zasadnutí Generálnej konferencie Medzinárodnej organizácie práce pri prijímaní Odporúčania Medzinárodnej organizácie práce o podpore družstiev č. 193 z roku 2002 na plenárnom zasadnutí konferencie 20. júna 2002: 436 za prijatie odporúčania, nikto nebol proti a 3 sa zdržali hlasovania. V súlade s článkom 21 Rokovacieho poriadku Generálnej konferencie Medzinárodnej organizácie práce sa pri hlasovaní delegátov o odporúčaní všetky hlasy za a proti spočítajú, pritom sa neberú do úvahy hlasy, ktorými sa delegáti zdržali hlasovania.

6) V právnom poriadku Slovenskej republiky je definícia družstva vyjadrená v § 221 Obchodného zákonníka - zákon č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov - Družstvo je spoločenstvom neuzavretého počtu osôb založeným za účelom podnikania alebo zabezpečovania hospodárskych, sociálnych alebo iných potrieb svojich členov. Podrobnosti o právnom postavení družstva v Slovenskej republike upravujú § 221 až § 260 Obchodného zákonníka.

7) Výraz neformálne hospodárstvo (v angličtine informal economy a vo francúzštine l' économie informelle) sa do slovenčiny prekladá aj ako neformalizované hospodárstvo, neoficiálna, nelegálna, nepriznaná, tieňová alebo sivá ekonomika.

8) V právnom poriadku Slovenskej republiky organizácie zamestnávateľov a organizácie pracovníkov sú organizácie, ktoré vznikli využitím práva slobody združovať sa zo strany zamestnávateľov a zo strany pracovníkov (zamestnancov) ustanoveného v čl. 29 a v čl. 37 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov a v zákone č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov, ako aj využitím ustanovení Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o právach poľnohospodárskych pracovníkov združovať sa a vytvárať zväzy č. 11 z roku 1921, porov. č. 98/1924 Zb. a n. a oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z. o potvrdení sukcesie Slovenskej republiky do záväzkov z príslušných mnohostranných zmluvných dokumentov Medzinárodnej organizácie práce, ktorých depozitárom je generálny riaditeľ Medzinárodného úradu práce, bod 4, Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o slobode združovania a ochrane práva organizovať sa č. 87 z roku 1948, porov. oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky č. 489/1990 Zb. a oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z., bod 28, a Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce o použití zásad práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať č. 98 z roku 1949, porov. oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky č. 470/1990 Zb. a oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z., bod 33. Zástupcami zamestnávateľov a zástupcami zamestnancov na účely zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 106/1999 Z. z. o hospodárskom a sociálnom

partnerstve (zákon o tripartite) sú tí zástupcovia, ktorí spĺňajú podmienky uvedené v § 2 citovaného zákona.

⁹⁾ V praxi Medzinárodnej organizácie práce sa popri názve Generálna konferencia Medzinárodnej organizácie práce používa aj skrátený názov Medzinárodná konferencia práce.